

De små nasjoners oppgave er å være rettens utrettelige forkjempere

I dag med A-pakten og nå avtalen i Lisboa har vårt lille land oppnådd det som vi har fått sitte ved de «store» bord.

Det er de «store» som bestemmer regningen, og det er såmen ikke billigere rett som ligger tatt ut. Norges første forhandlingsandel av regningen blir på 800 millioner kroner. Innen en måned er beløpet man- gende, og enda må en nok regne med både kistestillegg og drukkengen.

De byrder som norske skattebor- gere på dette viset tar på seg, gir dem rett til å spørre: Var det klokt av oss å melde oss til dette felles- rettsskiftet? Oppnår vi det som var hensikt?

Ja, svarer dagens politiske ledelse. Vi har fått rett. Vi oppnår sikkerhet. Sikkerhet mot oss gjennom kollek- tiv vestmaktoppslutning. Jo mere vi er en ubetvilstet viser vår makt- trolighet, jo mere røver våre «store» forbandne. Ved siden av dem er vi trygge.

Ja, er vi nå egentlig det?

Det er et gammelt ord som sier at ung og gammelt folk går ikke godt sammen på dansegulvet på samme tid. Det gjør heller ikke de store og små stater. De har ikke gått den samme danseskolen og ikke lært de samme trinnene.

En liten stat vil ifølge nødvendig- hetens lov være henvist til å måtte bygge sin kulturelle utvikling — ja, hele sin eksistens — på rettsprinsip- per. Det gjelder såvel innad som ut- ad. Innenrikspolitisk som utenrikspo- litisk. En slik nasjon kan ikke i et øyeblikk spille ut et trumfess i form av makt. Dens handlinger vil i ett og alt være bunnset av rettsprinsip- per. Av den grunn vil det være makt- påliggende for slikt et lite land å få også omverdenen til å gå inn for til- svarende prinsipper. Det var på den måten at det lille Norge ydet sin inn- sats ved Hager-rettsreglenes tilbli- velse. Det var ut fra Norges kamp for rett kontra makt at det ble over- dratt det norske Storting å forvalte Nobels fredspris. Vi så det slik her i dette land — vi gjorde det i et hvert fall inntil for noen år siden — at skulle vi over hodet spille noen rolle i det internasjonale måtte vi ut-

løst lyse rettsskipet over tilsvarende dem som vi gjennom århundreder var blitt vant til å gjøre bruk av innen landets egne grenser.

De «store» stater ser tingene anner- lades.

Riktignok anser selv de mest opp- lagte stormakter det hensiktsmessig innenlands å gå ut fra lov og rett.

Men flytter vi over på det uten- rikske plan, møter det oss foretel- ser som bare lite har med rettsprin- sippet å gjøre. Historien viser oss gjennom alle tider — og gjør det den dag i dag — at når det gjelder de mektige nasjoner så er det mak- ten som i alt vesentlig har overtatt rettens rolle i det internasjonale sam- kvem. Her er det ikke lenger spørs- mål om stillferdige paragrafer. Her gjelder «den kalde krig», flåtedemon- strasjoner, prøvemobiliseringer og siste instans den direkte væpnede kon- flikt.

Uansett sakens beskaffenhet pyn- ter alle seg med «rettfærdighets». Al- der tornet stormakter sammen uten at begge parter rykket fram under «rettfærdighets» vimpel. Og når så nedslaktingen var over og sverdet igjen kunne stikkes i baigen, så var det den seirende som ensidig og i kraft av sine overmektige våpen de- kreterte at det var han som hadde «rett» og den overvundne som hadde «matt «rett».

En skal ikke titte langt bakom stormaktspolitikkens kulisser for en blir klar over at det er slik det har seg. «Interessessfærer» er et hyppig forekommende ord i stormaktsspr- ket. Og det ordet lar seg bare dår- lig forbinne med normale rettsprin- sippet. Det forutsetter makt og mak- tens anvendelse.

I dag er hele verden kløvd i to. I øst og vest. Og det er såvisst ikke de små nasjoner som har brakt det der- hen. Den uroen som i dette øyeblikk ulmer overalt, skyldes nettopp de mektige nasjoners «interesser». Det er de altbetvingende storkapitalist- iske «interesser» som disse nasjoner går i bresjen for, som presser seg fram på tvers av menneskehetens liv og velferd. Vel nok snakkes det vak- kert vegger opp og vegger ned om ideologiske motsetninger, om uegen nyttig kamp for ideelle politiske grunnsetninger. Men bakom all den- ne smukke tale skinner det i blankt gull og dufter det av fersk råolje. De utnyttede og utbytete kolonifolks opprør i dag i Afrika og i Asia er menneskerettighetenes oppstand mot den kyniske makt som stormaktenes kapitalistkretser har mobilisert. En- nå i dag vet vi ikke om oljekildene i Iran ikke skal bli årsak til uskyldige menneskers død og fordervelse slik som i sin tid Syd-Afrikas gull- og diamanleier ble det. Millioner står i fare for å bli ofret. Stormaktsinter- essene svever over vandene.

De små nasjoner har ingen som- helst interesse av å delta i dette spill. Vi «små» er fra gammelt av vant med å kalle tingene ved deres rette navn. For oss skifter ikke er forbrytelse karakter fordi om den blir begått av en stormakt og ikke av en enkelt- person. Vår oppfatning av rettens ves- sen påvirkes ikke av «kall krig», av knallende kanoner eller altutslettende atombomber.

For å verne sin stolte sikkerhet har en rekke små land sluttet opp i de store nasjoners formasjoner. For å verne sin sikkerhet, ja, men så len- ge disse «store» ikke erkjenner at det utelukkende er rettsprinsipper og ik-

ke våpen som skal dirigere det inter- nasjonale samkvem, så lenge er vi ik- ke kommet sikkerheten et hanefødd nærmere. Tvertimot: Vi er kommet inn i en sfære av usikkerhet og risi- ko som burde gjøre hver og en av oss særdeles betenkt. Vi må være for- beredt på hvert øyeblikk å se norske gutter i en kamp på liv og død på grunn av forhold som ikke har noe med vår norske sikkerhet å gjøre, men desto mere med børsmoteringene i de «store verdens-sentra.

Et fostbroderskap mellom små og store nasjoner er i seg selv en selv- motsigelse så lenge de første i enhver henseende ønsker og vil stå på ret- tens grunn, mens de sistnevnte for- beholder seg å la styrken bestemme «retten» når det måtte passe dem. Bunnset på hender og tetter gjennom makter og avtaler løper de små den løynfallende risiko å bli knast mel- lom maktens valser. Det lønner seg dårlig å la seg dære av vakkre ord og vennlige fakter. Ordtalet om at det koster å spise kirsebær med de store, har ikke skapt seg selv.

I den uroens verden vi opplever, har de små nasjoner sin selvfølgelige oppgave. De har den oppgave å være rettens utrettelige forkjempere mot den rettløse makt. Fantasterier vil det muligvis bli innvendt. Nei, det er ikke det. Det store vokser av det små og skuffelser dreper ikke det som har livets vekst. Rett er ikke noe ab- strakt begrep. Rett og rettsavvis- het er en realitet. Og bare på den realitet kan en gjøre seg håp om å bygge en bedre verden.

Nasjonenes Forbund falt sammen på grunn av den indre skjørhet i strukturen. Forenede Nasjoner vil sikkerlig lide samme skjebne. Ingen av de to institusjoner har holdt mål. Og det fordi de ikke har bygget på en ensartet og disiplinert rettsoppfat- ning hos de tilsluttede nasjoner. Det må en total omstilling til, en omven- delse innvendigfra. Målet må være: først en individuell og statlig omstil- ling til rettsprinsipper og så en ver- densdomstol, en domstol som alle bøyer seg loyalt for og som med retts- realitetenes tyngde tvinger makt- tendensen under jorden.

I dag er Norge på grunn av det uensartede fellesskap vi nordmenn har gått inn i, så langt fra i noen sikkerhets-sone at vi tvertimot befin- ner oss direkte i farsonen. Vi vil ik- ke unnså oss for å kjempe i verdens domstolens politi-armé. Men vi unns- slår oss for å slåss for stormfinansens egeninteresser, vi unnsår oss for å slåss for stormaktenes koloni-inter- esser, vi unnsår oss for å slåss for avvikling av styreformene som andre nasjoner selv føler seg tjent med, og som de har like mogen rett til å bi- beholde som vi mener å ha rett til vår individuelle yringsfrihet.

Vi vil ikke kjempe for makten. Vi vil kjempe for retten. Ikke nødven- digvis for min rett og min person- lige oppfatning av den, mer for de generelle rettsprinsipper som kan få alle folk til å stå sammen i gjensidig aktelse og fordragelighet.

Målet er stort, — nær sagt ufatte- lig stort. Men desto mer er det verd at vi ofrer det tid og krefter. Mot- gang vil nok møte oss. Tilbakeslag også. Men vi lar oss ikke kverke av den grunn. En gang skal det høstes der hvor vi i vår oppriktlige optimis- me sår.

I dag har de små nasjoner sin sto- re oppgave!

H. G.